

פסיכולוגיה ופיזיקה במכות מצרים

שלומי קוליק

מכות מצרים הן בין הביטויים היותר חריפים להתערבות הקב"ה בעולם בצורה גלויה. למכות הייתה מטרה שתובהר בהמשך המאמר, תוך כדי נסיון להציג עקרון מנחה המוביל להבנת ההיגיון בסדרן הפנימי של המכות, אותן הנחית אותן ה' על המצרים. טענתנו היא כי הקב"ה סידר את המכות כך שהעם המצרי ישרוד, עד אשר יגיעו המכות הקשות והמשמעותיות מבחינתו. ננסה להוכיח שהמכות נחתו על פי אסטרטגיה של החמרה ואחריה נסיגה. כלומר, ה' הנחית על המצרים מכה קשה ואחריה מכה קשה פחות - מבחינת הסבל הנדרש לעמוד בה. לאחר מכן שוב הונחתה מכה קשה, ואחריה קשה פחות, וחוזר חלילה, כך עד למכות הסופיות - המשמעותיות והקשות ביותר. ניתן לשער, שהרציונאל לבחירת אסטרטגיה זו נבע מתוך היכרות עם גבולות הסבל האנושי. המכות נתנו במינון מתחשב כך שאחרי כל מכה קשה, נחתה מכה קשה פחות, כדי ליצור מעין הפוגה שבה יוכל העם המצרי להתאושש מעט. יש לשים לב לכך שהמנגנון של מכה קשה ואחריה אחת פחות קשה קיים רק בשמונה המכות הראשונות. שתי המכות האחרונות (חושך ומכת-בכורות) הובאו כדי לעקור סופית את אמונתם של המצרים, ולהוכיח את שלטונו וכוחו של הקב"ה.

דם

מכת הדם היא הפותחת את מכות מצרים ובה נפגעים כל מימי המצרים אשר הופכים לדם. ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים. ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאר ויהי הדם בכל ארץ מצרים. (שמות, פרק 7 פסוקים יט-כא)

במכה זו נפגע הנילוס שהוא הנהר המרכזי במצרים ותפקידו להשקות את השדות. הנילוס היה נחשב לאל (רשיי, שמות, פרק 7 פסוק 1) וכמו שנאמר במדרש תנחומא: הלקה את יראתם ואח"כ אותם. (נארא פרשה יב) ובמדרש רבה:

למה לקו המים תחילה בדם מפני שפרעה והמצרים היו עובדים ליאור אמר הקב"ה הכה באלוהיו תחילה ואח"כ בעצמו. (נארא פרשה יג) מכה זו היא מכה קשה וחמורה, כיוון שהיא פוגעת הן במי השתייה ובהשקיית השדות והן באל המצרי. המשאבים המספקים את הצרכים הבסיסים ביותר - הצרכים הפיזיים - נפגעו, וכן הצרכים הרוחניים כיוון שהוכח להם שגם האל פגיע. לפי האמור לעיל, מכה זאת נחשבת למכה בדרגת חמורה גבוהה.

צפרדע

במכת הצפרדע נכנסו הצפרדעים לכל מקום בחיי המצרי:
ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית
עבדיך ובעמך ובתנוריך ובמשארותיך. (שמות, פרק 8 פסוק כח)

מכת צפרדע נחשבת למכה פחות חמורה מקודמתה, מכיוון שהיא פוגעת באיכות חייו של המצרי אך לא מסכנת באופן ממשי את חייו. נוכחות הצפרדעים בכל מקום יצרה אי נוחות רבה ועוררה דחייה, אך אין בנוכחותם סכנה קיומית ומוחשית. על כן אנו רואים במכה זו נסיגה ברמת החומרה שמטרתה להביא למידת מה של הפוגה בסבל העם המצרי מתוך יעד כללי להובילו למכות הסופיות והמשמעותיות יותר.

כינים

ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכנם בכל ארץ מצרים. ויעשו כן ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי הכנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים. (שמות, פרק

ח פסוקים יב-יג)

מכה זו פגעה באדם ובבהמה. אמנם הפגיעה הייתה רק באיכות חייו של המצרי ואין בה סכנת קיום ממשית, אולם החרטומים מציינים שמכת הכינים אינה מכת טבע רגילה הניתנת לביצוע בידי בני-אדם (כדוגמת מכת הצפרדע). המצרי נוכח לדעת שמנהיגיו הרוחניים - חרטומיו - מאבדים את הביטחון, לא מצליחים לתפקד ומודים בגלוי "שאצבע אלוקים היא". לראשונה המצרי מתחיל לערער בליבו על המוסכמות האליליות שהיו לו עד כה. מובנות מאליהן מצוקותיו האמוניות והרוחניות שגורמות לתוהו ובוהו בעולמו האמוני ובמוסכמותיו הדתיות. מכיוון שעולמו האמוני נסדק, ישנה סכנה קיומית ממשית. טענתנו היא, כי בשל השלכותיה הרחבות יותר של מכת הכינים החורגות מתחומים של פגיעה באיכות החיים בלבד וגולשות לתחומים רוחניים המקנים למצרי עוגן ותחושת ביטחון באליליו, מכת הכינים היא מכה בדרגת חומרה עליונה.

ערוב

ויעש ה' כן ויבא ערב כבד ביתה פרעה ובית עבדיו ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערב. (שמות, פרק ח פסוק כ)

מכה זו ממשיכה לפגוע באיכות חייו של המצרי. היא מתבטאת בכך שהחיות נכנסות אל ביתו של המצרי ומשנות את שיגרת חייו. הקב"ה אומר על מכה זו: "והפלתי ביום ההוא" כלומר, ה' מפלה בין בני ישראל למצרים בכך שהוא מקשה את חייו היום-יומיים של המצרי. אומנם במכה זו אנו רואים שהעם המצרי לוקה גם בחייו אך לא כל העם המצרי נפגע כפי שמסביר הריב"ש:

"תשחת הארץ מפני הערוב" - אוכלין וממתין את בהמותיהם, וגם בני אדם, כשהיו פוגעין בהם, אבל במבצרים ובמגדלים היו ניצולין.

לטענתנו מכה זאת היא מכה שיש בה נסיגה בחומרת פגיעתה יחסית למכת הכינים מכיוון שאין בה סכנה קיומית לכלל העם המצרי.

דבר

מכה זו היא מכה קשה מאד ויש בה סכנה קיומית ממשית למצרי. כאמור, מכה זו פגעה במקנה מצרים

וימת כל מקנה מצרים וממקנה בני ישראל לא מת אחד. (שמות, פרק ט פסוק ו)

מכה זו פגעה בחיי המצרי בשני היבטים. במישור הקיומי ובמישור הקדתי. בפן הדתי, הבהמה נחשבת לאחד מאלי מצרים ופגיעת מכת הדבר בבהמות משמעותה פגיעה באחד מאלי מצרים

החשובים, שהינה בעצם פגיעה דתית - רוחנית. מנין לנו כי הבהמה היא אל מצרי? מסביר תוסי השלם:

"הן נזבח את תועבת מצרים" - שהיו עובדים לטלאים לפי שהטלה ראש למזלות. (תוסי השלם ה, כב)
 "שה תמים" - שאל הגאון ממנש לה"ר יוסף אותו השה שצוה המקום לכם לאכול בפסח מפני מה? אני יוסף השבתי לו, כמו שאמר מורי זקני ה"ר יוסף בשם אביו הר"ר נתן בן רבינו משלם: הדבר ידוע כי הצאן היו אלוהי מצרים כמו שכתוב "הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם, ולא יסקלינו" וכן "כי תואבת מצרים כל רעה צאן". (תוסי השלם יב, ח)

שחין

מכת השחין היא מכה הפוגעת באדם ובבהמה כאמור:

ויהי שחין אבעבעת פרח באדם ובבהמה. (שמות, פרק ט פסוק ז)

מכה זו פוגעת באיכות חייו של המצרי אך מנקודת מבטו של המצרי, אין הכרח שה' הוא זה שפגע.

מכה זו ניתנה מול פרעה שמא יאמר שזו מכת מדינה כמו שאומר הספורנו:

"לעיני פרעה" - למען יראה שלא היתה מכה מסובבת מעופש בליחות מצד האויר או המערכת אשר מהם תבוא לפעמים מכת מדינה טבעית. (שמות, פרק ט

פסוק ח)

וכן הרמב"ן:

"והיה לאבק על כל ארץ מצרים" - וכן ירד פעמים רבות בימי הבצורת

כדמות אבק ברדת טל. (שמות, פרק ט פסוק ט)

המכה ניתנה בפני פרעה כדי להוכיח שזו מכת אלוקים אך העם לא ראה הוכחה זו, ומבחינתו זו יכולה להיות מכת טבע. בשל סיבה זו המכה אינה נחשבת למכה חמורה ואפשרה הפוגה נפשית מסוימת לעם המצרי מהסבל הנגרם כתוצאה מהמכות החמורות. לכן מכה זו מוגדרת כקלה יחסית לקודמתה.

ברד

מכה זו היא מכה קשה והרסנית:

כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע

כי אין כמני בכל הארץ. (שמות, פרק ט פסוק יד)

החומרה שבמכה זו מתבטאת בכך שהיא מכלה הכול - אדם ובהמה, ואין מסתור ממנה. המכה מציגה את כוחו של ה' בניגודיות שבמים ואש יחדיו - "ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד כבד מאד" (שמות ט, כא). המצרי מרגיש חרדת מוות, אין לו לאן לברוח. חוזקה של המכה מוזכר במטרתה "בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ". ה' רוצה להוכיח את כוחו. לכן מכה זו מתאפיינת כמכה קשה בעלת רמת פגיעות חמורה.

ארבה

ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ ויאכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ אשר הותיר הברד ולא נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה בכל ארץ

מצרים. (שמות, פרק ט פסוק טו)

הארבה פגע ביבול, שהוא כמובן אחד ממקורות המחיה החשובים ביותר של המצרי. ולמרות זאת, נשארו לעם המצרי העופות והבהמות (שנותרו ממכות הדבר והשחין) כמקורות מחיה, ומסיבה זו נחשיב את מכת הארבה כמכה הפוגעת רק באיכות חייו של המצרי ויש בה הפוגה מהמכות החמורות.

עד כה הוצגו שמונת המכות הראשונות והעיקרון שהנחה את מתן המכות הללו: חומרה, ואחריה הפוגה.

נראה כי עקרון החמרה-נסיגה במתן המכות בא במטרה לאפשר לעם המצרי לשרוד עד המכות החמורות ביותר חשך ובכורות. פרעה קיבל עד כה חיזוקים מה' אשר הקשיח את לבו ובזכות זה עבר את המכות, אך ה' רצה לפגע גם בעם המצרי ולא רצה שישבר כבר בתחילת המכות. לכן סודרו המכות בצורה זו. אין ספק כי שתי המכות האחרונות הן מכות חמורות הפוגעות במצרי במישור הדתי-רוחני ובמישור הקיומי-פיסי, אך מעבר לכך, הן גם שמות בסימן שאלה גדול את עצם המשך קיומו של העם המצרי. בשל כך דרגת החומרה של מכות אלו היא גבוהה ביותר.

חשך

ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים. (שמות, פרק י פסוק כב)

מכה זו היא המכה הראשונה מבין המכות החמורות ביותר אשר ניתנו לשם עונש, ואף כהוכחה למציאותו הבלעדית של ה' בעולמנו. כדי להבין מה התרחש במכה זו נצטרך להקדמה קצרה. ראשית, עלינו להבין מהו החושך. הדיון בשאלה זו עולה כבר בדברי חז"ל ומפרשיהם. הגר"א התייחס לשאלה זו:

ומה שהביאו ראיה מופתית מבית סתום מאין בא לו חושך, או שאנו רואים שמדליקים נר בבית קטן מאיר בכל הבית וכשמכבים בבית מאין בא החושך הא הבית סתום כמקדם, אלא ש"מ שהחושך הוא העדר האור וכיוון שנעדר האור ממילא הוא חושך, על כן טענתם. (נילקוטי הגר"א לספר היצירה)

והוא סותר טענה זו ומביא הוכחה:

והוא דוגמת האוויר שהוא מלא העולם והנה אדם או שום דבר במקום זה אין שם אוויר, כי כך ברא שיתרחק ויתן מקום לדבר, וכיוון שזו האדם, או הדבר ממקומו נתמלא תיכף המקום מאויר.

אנו רואים בדברי הגר"א שתי שיטות למציאות החושך בעולם:

1. החושך הוא העדר אור.
2. החושך הוא מציאות בפני עצמה ולא העדר האור יוצר אותה.

מתוך כך ננסה להציג שני הסברים למכת החשך:

1. הסבר פרשני המקרא המתאר את התרחשות המכה.
2. הסבר פיסיקלי המסביר את הסיבה להיווצרות מכת החושך. נוסף על כך רקע מיתולוגי, אשר ממנו אפשר לגזור את המשמעות העמוקה הטמונה במכת החושך.

1. הסבר פרשני המקרא

נחלקו הפרשנים מהו אותו חושך שבו הוכו המצרים:

רמב"ן:

וטעם לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו - כי לא היה החשך הזה אפיסת אור השמש שבא שמשם והיה כמו לילה, אבל היה חשך אפלה, כלומר איד עב מאד שירד מן השמים. (שמות, פרק י פסוק כג)

רשב"ם:

כלומר החשך של לילה יאמש ויאפיל זמן מרובה, שלא האירה הלילה עד שלשת ימים. (שמות, פרק י פסוק כא)

ספורנו:

ויסיר את החושך הטבעי של לילה, כי אמנם חושך הלילה הוא אויר מוכן לקבל האור, והוא החושך בהעדר אור בלבד, אמנם זה החושך יהיה אויר בלתי מוכן לקבל האור לרוב עביו, ולא יפול עליו העדר האור בהיותו בלתי מוכן עליו. (שמות, פרק י פסוק כא)

נסכם את הדעות שראינו:

1. ירד ענן סמיך שיצר חושך.
2. הלילה המשיך משך שלושה ימים.
3. האוויר דחה את האור לכן היה חושך.

2. הסבר פיסיקלי

מה בדיוק נברא ביום הראשון?

כך עונה רש"י:

כל תולדות השמים והארץ נבראו מיום הראשון וכל אחד נקבע מקומו ביום

שנגזר עליו. (בראשית, פרק א פסוק ד)

וכן בגמרא:

ואמר רב יהודה אמר רב: עשרה דברים נבראו ביום ראשון, ואלו הן: שמים וארץ, תהו ובהו, אור וחשך, רוח ומים, מדת יום ומדת לילה... וחכמים אומרים: הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי. (חגיגה, דף

יב ע"א)

ממקורות אלו נוכל להבין שהשמש והירח נוצרו כבר ביום הראשון וידועים לנו מדרשי חז"ל אודות גודל המאורות - שנבראו זהים בגודלם, ורק בהמשך הקטין ה' את הירח. חז"ל למדו זאת מהבדל הפסוק:

ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום

ואת המאור הקטן לממשלת הלילה. (בראשית, פרק א פסוק טז)

קודם כל נבראו שני מאורות גדולים ורק לאחר מכן ישנה הבחנה בין המאור הגדול למאור הקטן. לסיכום, השמש והירח נבראו כבר ביום הראשון. גודלם היה שווה, ומרחקם מכדור הארץ לא ברור¹, עקב כך שעדיין לא "נתלו" בשמים.

בפרשת בראשית

כבר בתחילה מתייחסת התורה לחושך והשאלה המתבקשת היא איזה חושך הוא זה? בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים. ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום

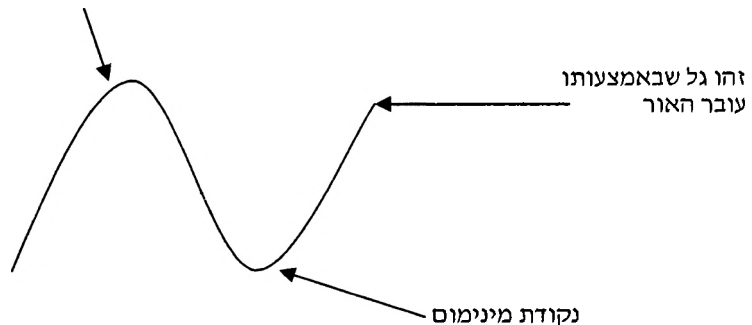
אחד. (בראשית, פרק א פסוקים א-ה)

רש"י, רמב"ן ועוד רבים מהפרשנים מבינים שהחושך בפסוק ב' הוא מהות בפני עצמה (סיבה 2) ואילו החושך בפסוק ד' הוא העדר אור (סיבה 1). אם כן, היכן הוא אותו חושך שבפסוק ב'? ישנם מדרשים המסבירים כי האור הראשון נגזר לצדיקים, אך, שוב, היכן החושך הראשון? ננסה להציג תופעה פיסיקלית אשר יכולה להסביר ולישב את הפסוקים:

התאבכות

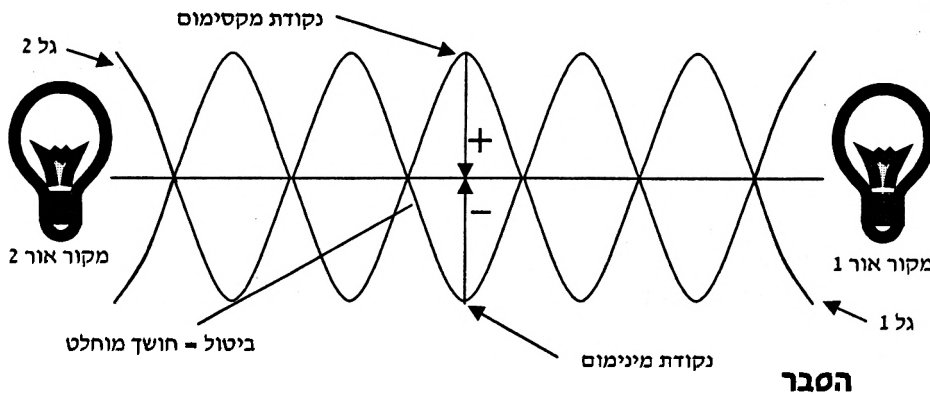
בשנת 1801 מדען בשם יאנג תומס גילה לראשונה את התאבכות האור, ואת עבודתו המשיך מדען צרפתי בשם פרנל. פרנל הוכיח ששני גלי אור זהים המתנגשים בהפרש חצי פזה, או, חצי אורך גל - (האור מתפשט באוויר בצורת גלים) לא רק שלא יוצרים יותר אור אלא אף יוצרים חושך מוחלט. נפרט:

נקודת מקסימום

¹ כיום מרחק השמש מכדור הארץ הוא 149.67 מיליון ק"מ ומרחק הירח מכדור הארץ הוא 380 אלף ק"מ בלבד.

איור התאבכות :

הסבר

כאשר גובה נקודת מקסימום של גל אחד מקבילה לגובה נקודת המינימום של הגל השני נוצרת התאבכות מלאה כלומר ביטול האור (שעבר ע"י הגל). האורות צמצמו אחד את השני ויצרו חושך, חושך שהוא מציאות חדשה.

צריך להדגיש שאת הניסוי להוכחת התיאוריה הוכיח פרנל ע"י שבירת קרני האור ע"י מראה (לא נרחיב על כך במאמר זה) ולא ע"י שני מקורות אור מכיוון שדיוק חד כזה (הבדל של חצי אורך גל) אין אנו יכולים ליצור לכן היה צריך להשתמש בשבירת קרניים אשר ידמו כאלו הקרניים יצאו משני מקומות שונים.

מאורות התני"ך

מכאן נוכל לראות שדווקא האור הוא זה היוצר את החושך, ולשיטתנו את החושך שהוא לא העדר אור אלא מהות בפני עצמה.

לכן, לפי האמור לעיל נוכל להסביר כי הקב"ה ברא את כל הבריאה כבר ביום הראשון. אף השמש והירח נבראו בו ביום, אלא שגם הירח היה גוש אש לוהט דוגמת השמש. אין ספק שהקב"ה פתח את מכלול הבריאה באור, כפי שצוין בתורה ואף המדענים מודים בכך. כדי להסדיר את מערכת היום והלילה ללא מאורות, כיוון הקב"ה את קרני האור בכיוון "הארץ". כלומר, קרני אור השמש כוונו בדיוק מפליא מול קרני הירח והתנגשות הקרניים גרמה להתאבכות, שנשאה בחובה את ה"חושך".

כיוון שהמושג חושך הופיע כבר בתורה נוכל לפרש באותה צורה את מכת חושך שגם בה אנו מוצאים את המושג חושך לא בצורתה הטבעית (העדר אור).

נחזור למכת החושך. מכת החושך היא מכה חמורה ביותר :

ויהי חשך על ארץ מצרים וימש חשך (שמות, פרק י פסוק כא)

המכה מתאפיינת בשני מישורים. מישור אחד הוא הברור והפשוט : המצרי אינו מסוגל לראות את סביבתו ולכן היא מהווה פגיעה באיכות חייו. המישור השני - השמש במיתולוגיה המצרית היא אל חשוב ביותר, אב האלים, האל רע. נוכל לראות זאת גם בדברי רש"י :

ומדרש אגדה שמעתי כוכב אחד יש ששמו רעה. (שמות, פרק י פסוק ז)

עיון מעמיק במיתולוגיה המצרית מעלה שיש סתירות רבות באשר לתפיסת המצרים הקדומים את אליהם ואת השפעתם. יחד עם זאת אין עוררין על האל הגדול מכולם הזורח כל יום ומאפשר חיים ביקום. גדולתו של אל השמש כפי שהיא מופיעה במיתולוגיה המצרית מובעת בהמנון הידוע לאל השמש, האל רע:

בכור השמים וראשון בארץ... אדון האמת ואבי האלים, שברא את האדם ויצר את החיות; אל הנעורים האוהבים היטב. המפואר בפי אלים. בורא עליונים ותחתונים... השבח, לך בורא הכל, שמותיך רבים עד אין ספור... בצאתך בבוקר במזרח ובבואך בערב במערב... בהיוולדך כל יום לעת שחר.

מתוך ההמנון ניתן לראות שהמצרים יחסו לאל זה השפעה רבה על חייהם והוא למעשה מסמל את הרצף וההמשכיות בחייהם היום יומיים. ע"פ תפיסת המצרים הקדומים נולד האל כל בוקר מחדש. מכת החושך משמעותה ביטול האל ומשמעות ביטול האל היא פגיעה עמוקה באמונה הדתית של המצרים. פגיעה באמונה משמעותה פגיעה בביטחון היום יומי ובמשמעות המוענקת לחיי המצרי.

ע"י תורת ההתאבכות אותה הסברנו לעיל נוכל להסביר שהמכה כאן היא לא רק פיזית אלא אמונית. המצרי מגלה במכה זו את אוזלת ידו של אלוהיו. אין לאלוהיו כוח להתנגד לכוחו של ה' ואף הוא משחק תפקיד במכות הניתנות למצרים בכך שהוא היוצר את החושך. מכה זו דומה למכת הדבר, שגם בה הפגיעה הייתה קיומית ואמונית, אך במכת הדבר אלוהיו של המצרי (הבהמה) נפגע בעצמו, ואילו במכת החושך, אלוהיו (השמש) פגע בו, במצרי עצמו (הוכרח לפגוע בו).

המצרי מבין את אפסות אלוהיו כנגד ה'.

בשל סיבות אלו מכה זו היא חמורה ביותר. היא מתחילה תהליך שיוכיח למצרי את בלעדיותו של ה' וכוחו.

בכורות

מכת בכורות ללא ספק היא הקשה והחמורה מבין כל המכות שנחתו עד כה על המצרים ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הריחים וכל בכור בהמה. והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצריים אשר כמהו לא נהיתה וכמהו לא תסף. (שמות, פרק יא פסוקים ה-ז)

רש"י מתאר את פרעה:

"הנה יצא המימה" - לנקביו, שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך

לנקביו ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו. (שמות, פרק ז פסוק טו)

אנו רואים כי פרעה נחשב לאל.

בכוריהם של המצרים ושל הבהמות נפגעו, אך לא נפגע אף לא אחד מבכורי בני ישראל. מכה זו היא מכה אנושה לעם המצרי ממספר בחינות. ראשית, הכאב הכרוך בפגיעה בבנו של אדם קשה מעין כמוהו. שנית, במכה זו ישנה פגיעה ממשית בביטחוננו של המצרי ובמנהיגיו, כיוון שהוא רואה את בנו של פרעה מומת ואין מושיע. ולבסוף, הקב"ה ציווה על בני-ישראל לצבוע את משקופיהם בדם, והמצרים נוכחו לדעת כי בדיוק בתים אלו לא נפגעו במכה, עובדה שהכריחה אותם להאמין בכוחו של הקב"ה לעומת אפסות הכוחות של אליהם.

הפעולה האקטיבית שבני ישראל עושים כדי להציל את עצמם ממכת בכורות עקב ציווי ה', מגבירה את תחושת הפסיביות, החידלון וחוסר היכולת של האל המצרי, ומאידיך - מתגלה בחירת ה' בעמו.

בשל התחומים הרבים בהם פוגעת מכה זו, יש להתייחס אליה כאל מכה חמורה ביותר. למעשה, זו היא המכה הקשה ביותר מכל מכות מצרים. נראה שהאסטרטגיה 'החמרה-נסיגה' שנקט הקב"ה בהנחיתו את שמונת המכות הראשונות נועדה לאפשר לעם המצרי לשרוד עד שתי המכות האחרונות, בהן גלום רעיון מרכזי אחד: **אפסותו וכישלונו של האל המצרי לעומת ההגנה לה זוכים בני ישראל, מאמיני ה'.**

אפשר לומר כי שתי המכות האחרונות עקרו סופית את ביטחונם הרוחני של המצרים ואת מבטחם בפרעה ומאידיך, הוכיחו את כוחו ובלעדיותו של הקב"ה, ואת שמירתו על עמו.